

TWÓRCZE METODY PRACY Z DZIEĆMI

Żyjemy w XXI wieku. Jest to szczególny okres dla nas wszystkich. Niemal na każdej płaszczyźnie życia zachodzą liczne zmiany. Wiele instytucji ulega restrukturyzacji, modernizacji, prywatyzacji.....

Te zjawiska widoczne są również w środowisku szkolnym. Zmienia się bowiem program nauczania, treści kształcenia....

Nie wystarczające okazują się również metody pracy z dziećmi stosowane do tej pory, które nie rozwijają twórczej inwencji dziecka, a wręcz przeciwnie - ograniczają ją.

Współczesność wymaga od nas elastyczności myślenia. Konieczne jest odkrywanie i rozwijanie zdolności poznawczych możliwych dzięki procesom emocjonalnym i intuicyjnym.

Wielu nauczycieli i wychowawców usiłuje wprowadzić do swojej działalności element twórczych poszukiwań, opierając się głównie na pedagogiach m.in. M. Montessori, C. Freineta, R. Steinera, których celem było skoncentrowanie zasad doboru metod, treści kształcenia i wychowania wokół dziecka, jego właściwości, potrzeb, zainteresowań i spontanicznej aktywności.

W kształtowaniu aktywnej postawy dziecka wobec otaczającej rzeczywistości ważne jest, aby otrzymywało ono takie zadania - problemy, których rozwiązanie umożliwi mu zastosowanie posiadanej wiedzy i umiejętności oraz wywoła zmiany w strukturze wiedzy, wzbogacając ją o nowy element. W sytuacjach problemowych dzieci zachowują się różnie. Bywa, że chętniej podejmują działania, w których wyraźnie został określony rodzaj, sposób, środki, bądź wynik działania. W sytuacjach, w których liczy się inwencja dziecka, możliwość dochodzenia do wyniku różnymi drogami, osiągania wyników jakościowo różnych, dzieci nie zawsze chcą i potrafią zorganizować swoją działalność. Egzemplifikacją tej tezy może być sytuacja, w której dzieciom dostarcza się ograniczoną liczbę instrumentów z zestawu perkusyjnego. Na instrumentach zazwyczaj chcą grać wszystkie dzieci.

Poznanie przedmiotów, które są źródłem różnych dźwięków, sprzyja rozbudzeniu pomysłowości, samodzielności myślenia i działania oraz kształtuje umiejętność radzenia sobie w tego typu sytuacjach.

Dzieci rodzą się z olbrzymim potencjałem twórczym, oczekującym na spełnienie. Często jest tak, że to dorośli uczą dzieci nadmiernej ostrożności, kompromisu, uległości, wzorowania się na przyjętych schematach, ograniczając przez to ich rozwój twórczy.

Tymczasem postawa twórcza ma charakter powszechny. Pobudzanie tej dyspozycji jest sprawą wychowania. Trzeba poznać czynniki sprzyjające postawie twórczej i określić warunki, w jakich te czynniki mogą być ujawnione i rozwinięte u dziecka, wyposażyć nauczycieli we wszystkie rodzaje narzędzi autentycznej pedagogiki twórczej ekspresji. Jest to jedyna droga, aby przygotować dziecko do życia w świecie postępu, rozwoju nauki i techniki, w świecie nieustannych zmian.

METODY I STRATEGIE ROZWIJANIA TWÓRCZEJ POSTAWY DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM I Wczesnoszkolnym

TECHNIKI PARATEATRALNE

Przykłady zabaw rozwijających ekspresję twórczą, a jednocześnie uruchamiających myślenie i wyobraźnię:

- wprawki pantomimiczne - dzieci przedstawiają w parach lub samodzielnie różne sytuacje z życia np. chodzenie po lodzie, ubieranie się, chodzenie po polu minowym, przechodzenie po linii, wspinanie się na skałę.
- pomnik grupy - jedna osoba wchodzi do koła i przyjmuje charakterystyczną pozę. Grupa nadaje tytuł tej rzeźbie. Następna osoba dołącza do tej, która stoi na środku i dodaje swoją pozę do pierwotnej rzeźby. Grupa nadaje nowy tytuł. Ćwiczenie kontynuuje się tak długo, dopóki nie powstanie pomnik całej grupy.
- Maszyny - jeden z uczestników zabawy wychodzi na środek i zaczyna poruszać się jak maszyna. Kolejne dzieci dołączają do niego i ulepszają

maszynę. Cała grupa stanowi jedną maszynę. Można też utworzyć mniejsze mechanizmy złożone z małych grupiek.

- Technika zmiany ról - np. dziecka z objawami lęku w interakcjach społecznych organizujemy zabawę, w której ono będzie grało rolę nauczyciela, a nauczyciel przyjmuje na siebie rolę dziecka.
- Drama - zaangażowanie się w fikcyjną sytuację, "wczucie się" w postać, bycie nią i działanie jak ona. W dramacie każdy odnosi sukces, nie jest to teatr, więc nie ma tu ról źle zagranych.
- Teatr palcowy - teatr, w którym dziecko samodzielnie na palcach swojej ręki rysuje główki różnych postaci, przedstawia różne sytuacje np. z domu, z bajek, z podwórka lub wymyślone opowiadania.
- Teatrzyk wyboru - nauczyciel z dziećmi wybiera temat, wybierają jedno dziecko, które samo wybiera sobie współ aktorów i przydziela im role.

EKSPRESJA SŁOWNNA MÓWIONA

Propozycje zabaw:

- czytanie bajek i baśni, przedstawianie niektórych scen za pomocą krótkich, swobodnych inspiracji
- przedstawianie wymyślonych scen z użyciem marionetek, kukiełek, zabawek
- gra w dziennik telewizyjny
- gry mimiczne /koledzy grają jakąś scenkę, inni opisują, interpretują, oceniają/
- nagrywanie na magnetofon wyuczonych piosenek, powiedzonek
- technika "burzy mózgów" J. Osborne - wytworzenie w krótkim czasie jak największej ilości pomysłów na dany temat

EKSPRESJA SŁOWNNA PISANA

- technika swobodnych tekstów /w szkole/ - pisanie opowiadań, bajek, baśni, humorystycznych tekstów, dziecięcej poezji, korespondencji, układanie dialogów
- wpisy dzieci do kroniki grupowej, klasowej
- tworzenie łamigłówek, rebusów, rozwiązywanie anagramów

- ukrywanki, czyli zdania, w których dziecko odnajduje nowe wyrazy,
grupowanie wyrazów pokrewnych, dobieranie synonimów

TWÓRCZA EKSPRESJA W PLASTYCE

Ciekawą metodą jest wiązanie sztuk plastycznych z ekspresją ciała, z muzyką i słowem. Ważne jest wykorzystywanie różnorodnych sposobów działania plastycznego dziecka:

- zachęcanie do zbierania ilustracji, reprodukcji o określonej tematyce
- prezentowanie i przedstawianie reprodukcji zgodnie z własnym gustem
- fotografowanie
- zwiedzanie muzeów
- poznawanie sztuki filmowej.

Korzystna jest jak największa różnorodność materiałów i jak najmniej banalne sposoby. Polega na tym, że nauczyciel przez odpowiedni dobór tematu wymyślonego przez siebie opowiadania, działa na wyobraźnię dziecka, skłaniając je do odtworzenia ruchem treści opowiadania, przedstawiania różnych sytuacji.

Metoda ruchu rozwijającego W. Sherborne

Metoda ta prezentuje ruch rozwijający jako metodę pracy z dziećmi nadpobudliwymi, agresywnymi, lęklivymi oraz w przypadkach głębszych zaburzeń rozwojowych.

Metoda gimnastyki twórczej /ekspresyjnej/ R. Labana

Metoda ta nazywana jest metodą improwizacji ruchowej. Ważną rolę odgrywać tu będzie inwencja twórcza ćwiczących, ich pomysłowość, fantazja, doświadczenie ruchowe. W metodzie tej posługujemy się różnymi formami ruchu, tj.: odkrywanie, naśladowanie, inscenizacja, pantomima itp.

Praca szkolna K. Orffa

Twórca tej metody wyszedł z założenia, iż ćwiczenie gimnastyczne należy rozwijać w ścisłej korelacji z kulturą rytmiczno - muzyczną oraz kulturą słowa. Głównym celem i zadaniem tej metody jest wyzwolenie u dzieci tendencji do samoekspresji i rozwijania inwencji twórczej.

Gimnastyka rytmiczna A i M. Kniessów

W metodzie tej eksponuje się naturalne formy ruchowe, z wyłączeniem baletu i technik sportowych. Główny tok zajęć polega na naśladowaniu ruchu prowadzącego, który nie tylko demonstruje ruch, ale jest również współwiczącym, jest osobą wiodącą, ale pozostawia grupie wiele swobody.

TECHNIKI RELAKSACYJNE

Technika relaksacji według Jacobsona

Technika ta polega na przeplataniu dwóch stanów: napinania i rozluźniania mięśni w czasie zabawy.

Technika relaksacji według Wintreberta

Metode tę proponujemy wykorzystać podczas współpracy z rodzicami, gdyż by posługiwania się nimi /metoda malowanie dziesięcioma palcami, szmatką, watką, patykiem/.

TWÓRCZE METODY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ I TAŃCA

Metoda opowieści ruchowej J.C. Thulin

główną rolę odgrywa tu relaksator /nauczyciel lub rodzic/ nawiązujący bezpośredni kontakt z dzieckiem. Relaksator sam wykonuje ruchy u dziecka. Zawsze wykonuje się ruchy prawej strony, potem lewej strony ciała.

Relaksacja oparta na treningu autogennym według A. Polender

Trening ten jest metodą oddziaływania na własny organizm i życie psychiczne polegającą na wyzwaniu w sobie reakcji odprężenia i koncentracji oraz stosowania autosugestii. Relaksacja powinna być prowadzona w pozycji leżącej, w pomieszczeniu odizolowanym od hałasu.

PEDAGOGIKA ZABAWY

Nasuwa skojarzenia : coś co jest przyjemne, coś co wyzwala spontaniczność, coś co daje radość.

Repertuar zabaw zapewnia dobrowolność uczestnictwa, posługuje się różnorodnymi środkami wyrazu, uznaje niwelowanie lęku, a wzmacnianie motywacji.

METODA DOBREGO STARTU M. BOGDANOWICZ

Celem tej metody jest jednoczesne rozwijanie funkcji językowych, funkcji spostrzeżeniowych: wzrokowych, słuchowych, dotykowych, kinestetycznych /czucie ruchu/ i motorycznych oraz współdziałania między tymi funkcjami czyli integracji percepcyjno - motorycznej

CELE I ZADANIA PEDAGOGIKI MONTESSORI

Co wyróżnia Pedagogikę Montessori?

Pedagogika Marii Montessori daje dziecku szansę wszechstronnego rozwoju: fizycznego i duchowego oraz kulturowego i społecznego; wspiera jego spontaniczną i twórczą aktywność.

Cele Pedagogiki Montessori

Pedagogika Montessori pomaga w rozwijaniu indywidualnych cech

osobowości, w formowaniu prawidłowego charakteru, zdobywaniu wiedzy, umiejętności szkolnych i współdziałania.

Jest to realizowane poprzez pomoc dziecku w:

- . rozwijaniu samodzielności i wiary we własne siły,
- . wypracowaniu szacunku do porządku i do pracy,
- . wypracowaniu zamiłowania do ciszy i w tej atmosferze do pracy indywidualnej i zbiorowej,
- . osiągnięciu długotrwałej koncentracji nad wykonywanym zadaniem,
- . wypracowaniu postaw posłuszeństwa opartego na samokontroli, a nie na zewnętrznym przymusie,
- . uniezależnieniu od nagrody,
- . formowaniu postaw wzajemnej pomocy bez rywalizacji,
- . szacunku dla pracy innych,
- . rozwijaniu indywidualnych uzdolnień i umiejętności współpracy,
- . osiągnięciu spontanicznej samodyscypliny wynikającej z dziecięcego posłuszeństwa,
- . umiłowaniu do rzeczywistość i otoczenia.

Główne zadania Pedagogiki Montessori

UCZENIE PRZEZ DZIAŁANIE. Dzieci zdobywają wiedzę i praktyczne umiejętności poprzez własną aktywność, w przemyślanym środowisku pedagogicznym, przy współpracy z Nauczycielami Montessori.

SAMODZIELNOŚĆ. Dzieci swobodnie wybierają rodzaj, miejsce, czas i formę pracy (indywidualną lub z partnerem) przy zachowaniu reguł społecznych. Rozwijają indywidualne uzdolnienia i się uczą realnej oceny swoich umiejętności.

KONCENTRACJA. Dzieci ćwiczą dokładność i wytrwałość przy wykonywaniu konkretnych zadań.

LEKCJE CISZY. Uczą się współpracować w cichych zajęciach indywidualnych i grupowych.

PORZĄDEK. Zdobywają umiejętność przestrzegania zasad porządku w otoczeniu i swoim działaniu.

SPOŁECZNE REGUŁY. Dzieci zróżnicowane wiekowo (trzy roczniki) są łączone w grupy, sprzyja to wymianie wzajemnych zdolności i umiejętności. Dzieci się uczą przestrzegać reguł: nie rań, nie niszcz, nie przeszkadzaj.

OBSERWACJA. Jest kluczem dorosłych do poznania świata dziecka.

Nauczyciel z szacunkiem i uwagą obserwuje postępy i trudności dziecka, jest jego przewodnikiem.

INDYWIDUALNY TOK ROZWOJU KAŻDEGO DZIECKA. Dziecko jest serdecznie przyjęte, znajduje uwagę i indywidualną opiekę nauczyciela. Pracuje według własnego tempa i możliwości, podejmując zadania, do których jest już gotowe.

MATERIAŁ ROZWOJOWY. Wykorzystywany jest oryginalny zestaw pomocy dydaktycznych zwany Materiałem Montessori. Jego cechy to:

- . prostota, precyzja i estetyka wykonania,
- . uwzględnienie zasady stopniowania trudności,
- . dostosowany do potrzeb rozwojowych dziecka,
- . logiczna spójność ogniw ciągów tematycznych,
- . konstrukcja umożliwiająca samodzielną kontrolę błędów,
- . ograniczenie - dany rodzaj występuje tylko raz, w jednym egzemplarzu.

Można go podzielić na pięć kategorii:

1. Materiał do ćwiczeń z praktycznego życia; związany z samoobsługą, troską o środowisko, zwyczajami i normami społecznymi.
2. Materiał sensoryczny; rozwijający poznanie zmysłowe, służy pobudzaniu aktywności umysłowej.
3. Materiały do nauki języka, matematyki, kultury i innych dziedzin wiedzy.
4. Materiały artystyczne związane z ekspresją muzyczną, plastyczną i zręcznościową dziecka.
5. Materiały religijne, np. przedstawiające przypowieści biblijne.

PRZYGOTOWANE OTOCZENIE. Wspomaga w pełni harmonijny rozwój osobowości dziecka - sprawia, iż ono się czuje szczęśliwe i radosne; szybko i chętnie się uczy. Respektuje kolejne fazy zainteresowań, związane z rozwojem

dziecka. Wszystkie materiały są uporządkowane tematycznie i łatwo dostępne - umieszczone w zasięgu ręki dziecka. Nauczyciel jest pośrednikiem pomiędzy otoczeniem i dzieckiem, pomaga dziecku samodzielnie odkrywać rzeczywistość.

WYCHOWANIE RELIGIJNE. Oparte jest na katolickim kalendarzu świąt liturgicznych i na Biblii; respektuje fazę uczuciowego rozwoju dziecka.

Przesłaniem metody Marii Montesorii jest hasło:

POMÓŻ MI ZROBIĆ TO SAMODZIELNIE.

Powyższa myśl wyraża dążenia dziecka do samodzielnego i nieskrępowanego rozwoju, w warunkach właściwej pomocy nauczyciela, która musi opierać się na głębokiej i rzetelnej wiedzy o danym zjawisku.

Organizacja pracy przedszkola sprowadza się do zaproponowania dzieciom przygotowanego otoczenia, czyli środowiska pedagogicznego, które zagwarantuje szacunek dla wyboru zainteresowań i stworzy warunki do ich rozwijania.

Maria Montesori określiła zasady pedagogiczne przygotowanego otoczenia:

- zasada swobodnego wyboru materiału
- zasada swobodnego wyboru miejsca pracy
- zasada swobodnego wyboru czasu pracy
- zasada swobodnego wyboru formy
- zasada porządku
- zasada ograniczenia
- zasada izolowania trudności
- zasada transferu
- zasada własnego działania i powtarzania
- zasada samokontroli.

Opierając się na poglądach zawartych w literaturze fachowej mówiącej o założeniach pedagogiki Montesorii,

Starłam się zorganizować w sali kącik dydaktyczny wg tej metody. Celem

założenia tego kącika było pobudzenie narządów słuchu, wzroku, węchu, smaku. Z pomocą dzieci udało się zebrać potrzebny materiał.

Zorganizowaliśmy swój ogródek. Dzieci przyniosły odnóżki kwiatów, doniczki, ziemię i same decydowały o tym, kiedy należy wsadzić kwiatek do ziemi.

Teraz same pielęgnują swoje roślinki, są za nie odpowiedzialne, obserwują ich wzrost i czerpią z tego radość. W naszym kąciku znajduje się naturalny materiał przyrodniczy i przemysłowy, którego celem jest kształcenie pomysłowości u dzieci. Są to : kamienie, muszelki, piasek, trociny z obróbki drewna,

sól, cukier puder, mąka, cebula, czosnek, instrumenty wykonane samodzielnie przez dzieci, makaron itp.

Materiał ten wykorzystywany jest w różnych zajęciach i zabawach.

"Sekrety kamieni" - celem tej zabawy jest kształtowanie umiejętności koncentrowania uwagi na obserwowanym przedmiocie, rozwijanie wyobraźni przestrzennej. Wykorzystamy tu kamienie, muszelki, drewniane krążki.

"Pachnąca kuchnia" - celem będzie uwrażliwienie zmysłu węchu, rozwijanie myślenia poprzez tworzenie skojarzeń na podstawie doznań węchowych, uświadomienie dzieciom bogactwa i różnorodności zapachów w otaczającym świecie. Można wykorzystać cebulę, czosnek, różne owoce, aromaty do ciast, zioła i przyprawy.

"Tajemnica muszelki" - cele to rozwijanie wyobraźni na podstawie doznań słuchowych i dotykowych, ćwiczenie umiejętności kojarzenia.

"Zapach przyrody" - celem tej zabawy jest rozwijanie wrażliwości węchowej, zwrócenie uwagi na zapachy przyrody /drzew i krzewów/. Wykorzystujemy rośliny przyniesione przez dzieci lub zebrane w czasie spaceru.

"Od zapachu do smaku" - cel: doświadczenie różnorodności smaków i zapachów owoców i warzyw, rozwijanie wrażliwości smakowej i węchowej. Możemy użyć rozmaite owoce, warzywa, jak również: sól, cukier, mąkę. Zebrany materiał można wykorzystywać podczas zajęć plastycznych.